САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЬУН ХАЬЫАТА

ХАЬЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 75 (8183). ☆ 1997 сыл от ыйын 12 күнэ. Субуота. ☆ Сыаната — 108-1 солкуобай.

● ХАЬААРЫННААЬЫН МЕХАНИЗМА

СУОЛ ПРОБЛЕМАЛАРА, САНААЛАР...

«Сахаавтодор» Чурапчытаабы суолу тутар-өрөмүөнүүр учаастага аспыт сыл атырдьах ыйыттан ылынэ тутан хамнас ылбакка кэлла. Арай СР Президенин быыбарын иннинэ, ахсынньыта 1 мол. солк. уолаа куаун тутарта 250 тыһ. солк., бэс ыйыгар эмиэ 250 тыһ. солк. хас бирдии үлэһиккэ абаанса быһыытынан төлөннө.

Суол үлэтин үбүлүүр тутуллар, сүрүннээн, тарилтэлэр төлүүр 3 бырыһыанньаах полуоктарыттан турар. Маннан тыа хаһаайыстыбатын салаата босхоломмута, Атыы-эргиэн эргиирэ эрэ0,3 бырыһыан төлөөбөр. Итиннэ полуогу улуустардааһы, куораттардааһы инспекциялар хомуйан, территориальнай суол фондатыгар киллэрэллэр. Бу фондаһа киирэр үп харчы 70-75 бырыһыана «Россия-Саха алмаастара» АК барар. Оном суолу өкөрөөччүлэр, сир эмиэ бюджет эйгэтин үлэһиттэрин күрдук, алмаастаах «аал» хонторун кэтэһэллэр. Бу күннэргэ быһыарыллыбат хамнаспытын күүтэбит.

Федеральнай суол өкөлөөтө, көрүүтэ истиитэ умсыгын матырыйаалларын Федерация төлүүрүнэн олоххо киллэриллэр. Оном уу харчынаа гинири хапна да суох буолла. Сорох аҕыстар умсыгынан быстарыы да тахсар. Итиэ да буоллар, сир тарилтэ быһыытынай үлэлии-хамсыы тэрэбүт. Малыыха этиэхэ наада: тарилтэлэр инэк ардыларыгар иэстэри уонна биодиэттэн үбүлээһиннэрин кытта хардарыта ахсаанынан эрэ балаһыанньаттан тахсыталыыбыт. Аҕардас аспыт сыл алтыныыттан хардарыта аахсыынан үлэһиттэрбитигэр 378,7 мол. солк. төлөстүбүт. Ордук олбоҕо улопотребсоюз нөҥүө, от абатэр ити этиллибит суумматтан 150 мол. солк. ый ахсын бородууксуйаанан ылан, аахсан кэллибит. Олору сэргэ или хардарыта аахсыылар, сүрүннээн, «Сахателеком» ГП-нан электроэнергетиктарааннан итиэннэ суол полуоктарыгар өлөһүлүннүлэр. Эмиэ эт-үүт комбинатын нөҥүө 40,7 мол. солк., ону тэҥэ «Сахаавтодор» бэйэтин материальнай-техническай хааччыйыыга отделынан 50,2 мол. солк. бордуукта ыытыбыт.

Итиэлэри этэн туран, бу аспыт мардаан кыстыкка биһиги, суолу өкөрөөччүлэр, балай «аньыабытын ыйээн, ейдээн үлэлээһин тэрилтэлэрбит салалталарыгар, ордук чуолаан улопотребсоюз бырабылыанньатын председателин экономикаҕа уонна үлэ солбуйааччыта Е. Д. Лазареваҕа учаастак үлэһиттэрэ эттаҕыттан махталбытын тиэрдэбит.

Хардарыта аахсыыларга тарилтэлэр сыһыаннарыгар грамотнайдык, тэрээһиннээхтик, биир ейдэбүллээхтик дьарыктаналар сөп эбит. Маны улуус дьаһалтатын баһылыгын экономикаҕа солбуйааччыта нөҥүө үөрэтэн, кини компетенциятыгар киллэрэн туран, аналл комиссия тэрийэн, улуус итиэттэн үбүлэрин төһаарбалыы эрэ маһын дьаһалларын олоҕотоон ныҥыскатын хамсатарын толкуйдуохха уонна ситиһиэххэ.

Н. ПОПОВ,
Чурапчытаабы суолу тутар-өрөмүөнүүр учаастак начальнига.

ҮӨРЭХ — ҮҮНЭР-САЙДАР КЭСКИЛБИТ

Үөрэх... Бу туһуна[н] төбө баҕарар, мукура суох элбэх дирин ис хоһоонноох, улахан суолталаах, киэҥ өйдөбүллээх этиилэ[р]и аҕалтыы хуруохпутун сөп. Биһиги улууспут выпускниктара үөрэххэ киирилэрин туһунан үөрэх управлениетын начальнига Михаил Аркадьевич Никифоров эа[п]ыак билиһиннэ[р]дэ[р].

—Быйыл 307 үөрэнээччи оҕо оскуоланы бүтэрдэ. Оттон былырыын 350-ча выпускниктаах этибит. Ол 307 оҕолорбутуттан 3-тэрэ кыһыл көмүс, 9-тара үрүҥ көмүс медалларынан бэлиэтэннилэр. Аспыт сылга 5 кыһыл көмүс, 5 үрүҥ көмүс этэ.

Соторутааҕыта СГУ Нерюнгритаабы филиалыттан, тыа хаһаайыстыбатын академиятыттан келэн, биһиги улууспутугар уонна Таатсаҕа командировкаланан экзамен тутуллар. Тумүгэ биллэ илик. Бу күннэргэ аны Бүлүүтээҕи педучилищеттэн коллегиэлэри кэтэһэбит.

Дьокуускайга туттарсааччыларга анаан СГУ кылаабынай корпуһугар тердус этээскэ иитиэ-тэриллиэ. Үс кини киирэн салайса-тэрийэр сылдьаллар — Н. М. Сибиряков, А. И. Яковлева, А. П. Митина.

Киниилэртэн Анна Ивановна уонна Айталина Петровна СГУ-га туттарсааччылары кытта үлэлиллэр. Чурапчытаан терүттээх преподавателлэры кытта кэлсатэн консультациялары тэрийэхтэрэ, Оҕо хаһан, хаска экзамен тутыарбытын билиэхтэрэ хонтуруолдуохтара. Оттон Николай Максимович киин ВУЗтарга киирээччилэргэ көмө-өйөбүл буоллуоҕа.

Үп-харчы оттүнэн ыарахаттары көрөбүт, бу боппуруоһу улуус дьаһалтатынан туруорабыт. Абитуриеннар проезтарын, астарын-таҥастарын, олорор сирдэрин бөлөхтөрө уйуналлар. Хас бирдии оҕо үөрэххэ киирэрэ гус дьыалата буоллаҕа.

Быйыл төгүрүк тулаайах оҕолорго, Чечняҕа сылдьыбыт ыччаттарга уонна бастакы группалаах инвалиттэргэ эрэ чинчэтии көрүллэр. Төбө да ыараханнарын көрүстэрбит, оҕолорбутугар туох баарбытынан көмөлөһө сатыыбыт.

Кытаатан өйдөөн-төйдөөн, сыаллаах-соруктаах үүнтэйдик туттарса сылдьыа этилэр. Үөрэххэ киирбит түгэнэ[р]игэр хомойбокко, саналарын түһэрбэхтээ, аныгыскы сырыыга оссо баланнаһан, ыччаккэ түһүкэллэригэр баҕарабын.

Кэпсэтт[э] Нарыйа ЛЬ.ТКИНА.

Чурапчы улууһун дьаһалтатыгар

ДЬАҺАЛ

№ 302 **От ыйын 8 күнэ. 1997 сыл**

ХОТУ КӨҺӨРҮЛЛҮҮ ИЭДЭЭНИН 55 СЫЛЫН ТУОЛУУТУН БЭЛИЭТЭЭҺИНГИЭ УЛУУС КОМИССИЯТЫН ТЭРИЭНИ

Бу дьыл балаҕан ыйыгар Чурапчы колхозтарын хоту көһөрүү иэдээнин 55 сыла туолуутун бэлиэтээһиннэһэн сибээстээн, маннык составтаах улуустаабы комиссияны тэрийэргэ:

Мишкин П. Н.— комиссия председателэ
Ермолаева Е. Н.— председатели солбуйааччыта
Поисеев Н. Д.— чилиэн
Никитин С. И.— чилиэн
Чечебутов Д. П.— чилиэн
Барашкова Л. Д.— чилиэн
Попов Г. Г.— чилиэн
Макаров Е. С.— чилиэн
Флегонтов П. П.— чилиэн

Улуус дьаһалтатын баһылыга А. А. ШАДРИН.

---

157 ИДЭҔЭ ТУТТАРСЫАХТАРА

Быйыл дойду бары ВУЗ-тарыгар 157 идэҕэ үөрэххэ ылыы буолуоҕа. Итиэтэн 127-тэ биһиги республикабыт үөрэҕин тэрилтэлэригэр суохтар. От ыйын 1 күнүттэн 15 күнүгэр диэри — киирии экзаменнары туттарыы. 60 кини ВУЗ-тар бэрэстэбиитэллэрэ экзаменнары Дьокуускайга туталлар. 1500 целевой миэстэҕэ сайаапка баарыттан үп суоҕунан анараа сарбыллар буоллаҕа.

СИА.

СОНУННАР

АММА ХОЧОЛОРУГАР ХОТУУР ТЫАҺААТА

«Мындаҕайы» таабарыстыбаҕа Н. И. Босиков уонна Н. И. Николаев толору, Г. К. Гермогенов механизированнай аҥардаах звенолара Амма эҥэр оттуур ходуһаларыгар киирдилэр. Звенолар бу күннэргэ бастакы хотууру тыаһатан суоһу аһылыгын соҕотуоһалаабыны саҕалаатылар.

Табаарыстыба спиһэн бэлэмнээһинигэ звеноту быйыл СР Государственнай бириэмийэтин лауреата Дмитрий Ноев салайыа.

ИННОКЕНТИЙ МАКАРОВ — «ДЫГЫН ООННЬУУЛАРЫН» КЫАҺЫЫЛААҔА

Улууспут киэн туттар, биллибэлээх спортсменнарытын бирдэстэрэ Иннокентий Макаров Дьокуускай куорат тэрүттээммитэ 365 сылыгар аналлаах Үрүҥ Туһах ыһыаҕар ыытыллыбыт «Дыгын оонньууларыгар» кус быһыйдарэ, дуулаҕа күүстээхтэрин кытта күөн көрсүһүн, күрэс былдьаһан эрийсиилээх хаһыһыы түмүгэр утарылаһааччыларын кэнниттэр хаалларан кыайан, быйыл эмиэ УАЗ автомашинаҕа хаһаайыныынан буоллаҕа.

Уһуннаах дьарык, чэбдик ой-саналаах, кыайыыга дьулуур дэгиттэр спортсмены бу үрдүк ситиһиигэ таһаардаҕа. Спорт үс көрүүгэр эмээстэр, чаҕыйбах спортсмен Иннокентий Макаровынан биһиги киэн туттабыт уонна Чурапчы сэргулаах спиттэн кинини утумнуур эдэр уолаттар улууспут аатын аатыгар туралларыгар баҕарабыт.

«САХАҺА» ЫҺЫАҔАР

Бу ый 3—6 күннэригэр Хаҥалас улууһун Немүгүтүгэр «СахаВА» волейбол ассоциациятын ыһыаҕа ыытыллыаҕа. Маҥы республика волейболунай кулууптара түмсэн биэс көрүүгэ — волейболга, хаһаат тардыһыытыгар, ыстаҥаҕа, 24 этаптаах эстафетаҕа уонна палаточнай городогу туруоруурга күрэхтэстилэр. Бу күрэс былдьаһыыга барыта 28-тыы киһилээх 17 хамаанда кытыына.

Биһиги улууспутуттан «Хадаар» уонна Мутудайдаабы «Саҕах» кулууптар бойдэлэрин ыһахтарыгын кытта келлилэр. «Саҕах» эр дьонун хамаандата волейболга инник, «Хадаардар» хаһаат тардыһыытыгар үһүс, ыстаҥаҕа төрдүс миэстэлэрги ылылыар. Күрэстэһиилэр түмүктэриттэн «Туймаада» кулууп бастаҥы, «Аргыс» иккис (иккиэн Дьокуускайдар), «Майа» үһүс, «Хадаар» төрдүс миэстэлэргэ тахыстылар.

КЭРЭХСЭНЭР МИЭСТЭЛЭРИНЭН АЙАН

Мындаҕаайыга быллырыын аһыллыбыт «Кустук» республикатаабы тэбдиигирдэр-экологическай кини (директор Н. И. Протодьяконов) «Амма» лаабырыгар сылыһанар уонтан тахса үрдүкү кылаас үөрэнээччилэрэ бу күннэргэ Мындаҕаайы—Хахыйах—Даайа Аммата—Чычымах—Харбалаах маршрутунан Амма өрүһүнэн устуохтара. Оҕолор итиэтэн салгыы Чөркөөх—Кындал маршрутунан экскурсиҥа сылдьыахтара.

ЕПИСКОП КЭЛИЭ

От ыйын 15 күнүтэр Чурапчы сэлиэнньэтитэр Бүлүү уонна Дьокуускай епископа Герман келэн, икки күн устата үлэлиэ.

П. СЫРОВАТСКАЙ.

ЧАРАҤ УОЛА

ОТТУОҔУҤ ЭЛБЭХТИК!

Уйгулаах ардаҕы
Сир ийэм инэрдэ,
Сибэкилээй салгыыта
Күн уота тэнитэ,
Сайыммыт кэлбита
Үчүгэй даҕаны,
Отууга дьэтиһэ
Уонпутун саҕара.
Оттуоҕуҥ элбэхтик
Олоҕу туһсара.
Кыһаллан биэтик
Үлэни кыайарга.
Саҥаны ситэрэ,
Үөрэбит көтөбүт,
Былыргы үгэһи
Үтүктэн көрөбүт,
Охсуутга трактор
Хоннооҕун көрдэрөр,
Илиинэн хоруйдаа
Ыраахы сөхтөрөр.
Күөх сайын кылгаһа
Түбүгү уоскутар,
Үлэҕэ харбаһа
Киэн бары тумүстэр!

эҥэр «заречье» республика саха (якутия)

ИЛИИН ЭҤЭР

экономическай сайдыы зонатын дьаһалтатын аналлаах таһаарыыта

ОЛОХПУТ ТУСКУЛА, САЙДЫЫТА БИЛЛЭН-КӨСТӨН ИҺИЭХТЭЭХ

Амма салгыныьэтигэр «Илин эҥэр» экономическай сайдыы зонатын дьаһалтатын тэрийиитинэн дьаһалта сыл аҥардааҕы үлэтин түмүктэринэн илин эҥэр улуустар хаһыаттарын редакцияларын үлэһиттэрэ кыттыылаах семинар-мунньах буолан ааста. Манна «Илин эҥэр» ЭСЗ дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччы П. П. Брызгалов, кылаабынай специалиһа Н. М. Семенов уонна Амма улууһун дьаһалтатын баһылыга Д. Ф. Наумов сырыттылар. Семинар-мунньаҕы Амма улууһунааҕы «Амма олоҕо» хаһыат редактора М. В. Захаров салайан ыытта.

Маннан аллара Николай Михайлович Семенов этиититтэн кылгатан бэчээттиибит.

— Бу сотору таҕыстан ыла «Илин эҥэр» экономическай сайдыы зоната аһаҕас акционернай общество диэн ааттаныыбыт. Бүгүн манна бары хаһыат үлэһиттэрэ кэлэн олорооҕут. Биллэрин курдук, биһиги дьаһалтабыт ыытар үлэтин-хамнаһын дьоҥҥо-сэргэҕэ тиэрдиигэ, сырдатыыга, биһиэхэ биириитэ быһаччы үлэлээһэ сылдьааҕыт. Экономическай сайдыы зоната тэриллиэҕиттэн илин эҥэр улуустарыгар кырата суох саҥалыы саҕалааһыннар биллэнсин, олохсо сон түбэлэрдиин ыытыллан кэллилэр. Олору барытын хаттаһыыр наадата суох курдук. Ол эрээри кэскиллээх үлэлэр олоххо киирэн эрэллэриттэн астына санаабат буолар табыллыбат.

Тыа сирэ өттүгүнэн, саҥалыы технологиянан хааччылыылыгар, тутуу боппуруостарыгар, тыа хаһаайыстыбатын бородуукуйатын эмиэ саҥалыы ардайыллэрга сөп түбэһиннэрэн переработкалааһыннга киллэриигэ хамсааһын тахсан, күннэҕи олохсо көстөр буолла. Тыа сирин олохтоохторо гаһынан хааччылааһылларын ситиһэргэ бастакы саҕалааһынынан Сулҕаччыга сир аннытар гаһы хаһаанан баран туһаныы экспериментальнай үлэтэ барар. Өскөтө бу табыллыннаҕына, маннык атын да сирдэргэ олоххо киллэрэр кыах баар буолуоҕа. Гаһы туһаныы тыа сирин улуустарыгар үгүс чаачтиирдэри аҕалара саарбаҕа суох, онон бу боппуруоска программа оҥостон олохтоохтук үлэлэһиэхтэхпит. Итн курдук тыа сирин тыын боппуруостарын биирдэстэригэр — олохтоох күөллэри дөксөтүүгэ, искусственнай ардахтары туһаныыга үтүө түмүктэр баар буоллулар. Бу үлэлэри кэлэр өттүгэр салгыы ыытар соруктаахпыт.

Рыночнай экономика билигин суһуох кэмигэр, тус хаһынык эннэтэ, тыа сирин дьонноро, ордук ыччаттар үлэтэ суох буолуулары туһаайан үлэ миэстэтин таһаарыыта биһиги дьаһалтабыт бэлэмтону тутан кэллэ. Хаҥа саҥа производство аныгылыы технологиянан үлэлиэхтин баар да, ыччат миэстэтэ өлтө буолуохтаах. Бэҕэс сыл устата үлэлэн хааччыйыы проблемаларын тула барбыт кыһалхыныбыт түмүгэр 4600 үлэ миэстэтин таһаардыбыт дьэхтэрхпит.

Улуустарга рационализатордары тардан бэйэ кыаҕынан порусот туттар тэриллэрин оҥорууну ойуубут. Итиннэхэ дьоҕурдаах, ындыр уус дьон туһэн дьоҕус тэриллэлэри тэринэн үлэлииллэрэ ситиһиллиннэ. Быйылгыттан саҕалаан улуустарга промышленнай тэрүттэргэ олоҕуран тутуу индустриятын базаларын оҥоруу барыахтаах, бу эмиэ кырата суох үбүлэһиини, тэрээһини эрэйэрэ чуолкай. Өскөтө бу санаа быһаан хотугу олоххо истэр тыа сиригэр тутуу тэтимиэхтик барыытыгар кыахтары үөскэтиэх, тыа сирин олохтоох ыччата үлэҕэ тардыллыыта, олоххуйан үлэлиэһинэ туруктаах суолга киириэх этэ.

Илин эҥэр улуустар сайдыыларыгар аһаан тэриллибит «Илин эҥэр» ЭСЗ аһаҕас акционернай общество бүгүҥҥү күннэ тугу быһаара, үлэлээһи сылдьарый? Аллараа Бэстээххэ баар «Сахаоптторг» эргиэнин базата уонна эмиэ Аллараа Бэстээхтээҕи нефтебаза биһиги дьаһалтабыт бас билиитигэр бэриллиннэ. Онон үлэбит хамнаспыт хайыс хата кэҥиэҕэ. Быйыл сайыныгыттан канадскай систематан, технологиянан суолу асфаллааһыны саҕалыахпыт. Бу үлэни аҕыйах хонугунан манна, Амма салгыныьэтигэр, боруобалыахпыт. Маҥнай этэн аһарбытым курдук, тутуу индустриятын саһынаарыыта базаны тэрийии сүрүн тирэҕинэн буолар. Маныаха Хаҥалас улууһугар тутууга туттуллар базальтовай пакляны оҥорууну баһылыахтаахпыт. Итн курдук щебенканы, маһыны, тааһы тутуу матырыйаалларын көрүтэрин оҥорууну кэҥэтиэхтээхпит.

Тыа сирин улуустарын сайдыытыгар СР Президенэ М. Е. Николаев ыытар политикатын ойоҕун, анал программа оҥостон үлэни ыытар соруктуун олоххо киллэриигэ, ыытыллар дьаһаллары, үлэлэри нэһилиэнньэ йэаг арагатыгар тиэрдиигэ эйиги, хаһыат үлэһиттэрэ, дьаныардаахтык ылсыһан күннэтэ үлэлиигит. Улуустар хаһыаттарыгар «Илин эҥэр» диэн анал балаһаны таһаараҕыт. Журналистар киэҥ хабааннаах сырдатар, айымньылаах үлэлэрин көҕүлүүр, бэлиэтиир сыалтан ааспыт сылга илин эҥэр улуустар редакцияларын үлэһиттэригэр «Илин эҥэр» ЭСЗ ыытар үлэтин сырдатыыга В. В. Никифоров — Кулумнуур бириэмийэтин олохтообуппут. Бу бастакы бириэмийэ лауреатынан 1996 сыллааххха бэчээттэммит матырыйаалларын иһин Мэҥэ-Хаҥалас улууһун «Эркээйи» хаһыатын үлэһитэ Иван Афанасьевич Сысолятин буолбута.

БАҺЫЛЫК ЭППИЭТТЭРЭ

Семинар-мунньахха кыттааччы ылбыт Амма улууһун дьаһалтатын баһылыга Д. Ф. Наумовтан улуустааҕы хаһыаттарга үлэлиир журналистар киинлэр ыйытыыларыгар эппиэттиилэр бэрдэстүлэр. Олор ааҕааччылартытыгар билиһиннэрэн тоҕоостоох диэн саныыбыт.

— Үөрэх, культура тэриллэлэригэр штаты аҕыйатыыга эн сыһыаныҥ?

— Оскуолалары, кулуубтары сабыыны штаттары сарбыйыны утарабын, итинэн өрө котоҕуллууга тиийиини көрбөппүн.

— Быйыл сааскы навигацияҕа Амма өрүһүнэн таас чох, уматык ыбахтик кэллэ. Бу оробуотун эһиги хайдах сабыыаҕыт?

— Биһиэхэ кэлэр кыстыы ыйдарыгар толору тиийэр техника уматыга, таас чох, сырой нефть барыта аҕалылынна. Оттон үбүлээһиннэ толүүрэ үлэлээҕо сылдьабыт.

— Көмүс суйуутугар салгыы үлэни ыытаҕыт дуо?

— Биһиги улуусут дьэ «Омолой» КП-ны кытта бииргэ киттыһан үлэлииллэр. Билигин суйар сирдэрин сагнааһа 1 тонна ыһыыл көмүсээх. Төһө дьаҕаны оросуоттааҕын үрдүнэн, көмүс хата көмүс, онон бу үлэни хаалларымахпыт суоҕа. Манна диэн эттэххэ, саха ыччаттара ордук илин эҥэр улуустартан Уус-Майаҕа көмүс промышленноһыгар олохтоох тук үлэлиирэ талаһыллара суоллар диэ саныыбын.

— Дмитрий Федосеевич, улууһун хаһыатыгар сыһыаныҥ, көмөлтөҥ туһунан тугу этиэҥ этэй?

— Редактор Михаил Васильевич нэдиэлэ бастакы күнүгэр дьаһалта планеркатыгар сылдьар. Иннэ гынан, улуус олохтоохторо дьаһалта ыытар үлэтин, соруктарын билсэллэр, бу наадалаах диэ саныыбын. Улуус хаһыатын суоллата, туһата билигин кэмигэ өссө наада буолла. Кэмэ туһунан эттэххэ, редакция сыллааҕы итигиннэн хааччылдьытын ороскуотун улуус дьаһалтата уйунар. Быйыл редакцияҕа түс бэйэм үстэ сылдьан үлэлэрин, кыһалҕаларын билистим.

ХАҺЫАККА СУРУТУУ УУСТУГУРАР

Семинар-мунньахха улуустардааҕы хаһыаттарга «Илин эҥэр» ЭСЗ ыытар үлэтин сырдатыы туһунан боппуруостары сэргэ редакциялар бүгүҥҥү күннээҕи кыһалҕаларын таарыйар боппуруостарга саҥа аҕастаһыытын быһыытынан кэпсэтиилэр таҕыстылар.

«Таатта» хаһыат редакторын солбуйааччы А. А. Морхоева, бастатан туран, хаһыат үлэтигэр эдэр солбук баһылыктанан быйыл үс уолу үлэҕэ ылбыт тарын билиһиннэрэр. Редакция нэһилиэнньэ улуустарын тыаҕы хаһыакка суруттарыытын бэлэтигэр ылан үлэлэбитин туһунан биир идэлээхтэригэр кэпсиир. Ол эрээри хаһыаты тарҕатыыга ыарахаттары көрсүбүттэрин, ону таҥа 1952 сыллааҕы бэчээттиир техниканан эргэрбитинэн быйыл күһүн саҥа кыыгы бэчээтиир массыына таһыллан, аны күһүнгүттэн хаһыат бэчээттиинин хааччыстыбата, ойуута-бичига үчүгэй буолар ини диэн эрэл санаатын этэ. Массыына сыанатын аҥарын улуустарын дьаһалтата уйунан атыыласпыттыбыт.

— Биһиэхэ эмиэ итн 1952 сыллааҕы бэчээттиир массыынанан хахпыт, онтубут мэлдьи алдьанар, хаһыат бэчээттэнинитэ харгыстанар, — диир «Саҥа олох» хаһыат редактора Г. Г. Попов. Кини нэһилиэнньэ хамнаһа кэлбэтиттэн быйылгы сыл аҥарыгар хаһыакка суруттарыы намыһаҕын, кинтэн тахсар туһунан улуус дьаһалтатын уонна экономикаҕа отделын иһинэн улуустааҕы федеральнай почтовай сибээс хардарыта сөптөһүүлэринэн, бюджетнай тэрилтэлэр үлэһиттэригэр республикатааҕы уонна «Саҥа олох» хаһыаттарга сыл хаалбыт аҥарыгар суруттуу киниэхэ хамнастарын суотугар бу ый 18 күнүгэр диэри ыытыллар, онон ааҕааччыларбыт бу түбэлтэҕэ хаһыаты атырдьах ыйын 1 күнүттэн илиигэригэр ылар кыахтаныахтара диэбитин атын биир идэлээхтэригэр сэргии иһиттилэр. Улуустардааҕы хаһыаттар редакциялара ааспыт сыл ахсынньытыттан үбүлээһини суоҕуттан син атын хаһыы баҕарар тэрилтэлэр курдук, бэрдэ суох балаһыанньаҕа олороллор.

Аны хаһыат үлэтин иһигэр киирдэххэ, критическэй матырыйааллары бэчээттээн таһаарыы кэннинттэн туһааннаахтар оттүлэриттэн суутталыы итиннэхэ тиийэ сатааһыннар, хасыһыылар аҕыйаҕа суохтара бэлиэтэннэ. Күннэтэ дириг кризиска, сатарыйыыга бара турар кэмиэ үчүгэйи, кэрэхсэнэри сулан суруйар уустугуран иһэр. Онон хаһыат үлэтин тэрийиигэ күүһү түмэр, хаһыаты таһаараачылар (учредителлэр) бэйэлэрин эбээһиэстэрин толорууларын үрдэтэллэрэ наадата этилиннэ. Билигин кэм көрдөбүлүгэр сөп түбэһэр бэчээттиир, элбэтэр уонна компьютернай техниканы, оборудованиены соҕотох редакция бэйэтэ хайа да өттүнэн үбүнэн кэлбэтин хардарыта ойдоһор уопдьасытын бэлиэтээтилэр. Билиигин ааҕааччы бэчээтинэй бородууксуйаны тас өттүттэн сыана быһара даҕаны суох буолбатах.

Илин эҥэр биэс улуустарыттан республика киин куоратыттан чугас олорорун быһыытынан, Мэҥэ-Хаҥалас улууһун «Эркээйи» хаһыата биир бастакынан офсетнай бэчээккэ киирдэ. Бу хаһыат редактора Г. А. Бочкарева: «Бэйэбит типографиябыт нэдиэлэҕэ биир нүөмэри бэчээттээн таһаарар (отпуруннука), оттон субуотатааҕы нүөмэрбит 8 балаһанан Дьокуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК типографиятыгар тахсар, онон хаһыаппыт оҥоһуллуутун хаачыстыбата быдан түбуста. Ээ, ол да үрдүнэн быйылгы сыл иккис аҥарыгар хаһыакка суруттарыы тэ тиражпыт аччаата, итн хамнас кэлбэтиттэн быһаччы тутулуктаах. Чурапчылар курдук, бюджет үлэһиттэригэр хамнас суотугар суруттарыыны ыытыахха сөп эбит, балаһыаныыттан тахсар туһуттан, — диэтэ. Итиннэн салгыы редактор быйыл редакцияларыгар ризиграбы — аныгы бэчээттиир техниканы 65 мөл. солк атыыласаан кыра кээмэйдээх бэчээтинэй бородууксуйаны оҥорон таһаарыыга сакаастары буолбуттарын этэр. Эмиэ бу техниканан нэдиэлэҕэ биирдэ реклама, биллэриилэр, балаһаларын таһаарар буолан эрэллэрин, сыыйа буклеттары, кинигэлэри да бэчээттээн таһаарар кыах баар буолуоҕун, хаһыаттара быйыл 60 сылын бэлиэтиэхтээҕин туһунан кэпсээтэ. Кини этэринэн даҕаны уонна редакциялар ис кыахтарыттан көрдөххө, билэххэ, саҥа, аныгы техниканы булунар (атыттар да син кыаллар) түбэлтэҕэ, итн маҥнай курдук, атын да редакциялар бэчээт бородууксуйатын оҥоруута хайа баҕарар үлэлэһэр баһаалаахтар эбит.

Семинар-мунньах түмүгүнэн журналистар тыа сирин олоҕун дьаһаҕын, үлэтин, кыһалҕатын сырдатыыга саҥа, сүбэлэри атастаһан, кэпсэтэн тарҕастылар. Маны тэҥэ тэрийбит «Илин эҥэр» ЭСЗ дьаһалтатыгар махтаннылар, бииргэ үлэлээһиҥҥэ бэлэмнэрин биллэрдилэр.

П. СЫРОВАТСКАЯ.

Хатаска — чурапчылар ыһыахтара

Самаан сайын кэлэрин саха дьоно былыр-былыргыттан ыһыах ыһан көрсөллөрө, сирэ-дойдуну аһа иччи тылын этиллэрэ. Ол үгэскэ билиҥҥэ диэри дьон-сэргэ таптаан сылдьар бырааһынньыга буолан кэллэ. Ыһыахха урут тыа сирэ сиригэр буолуохтаахтарын курдук ойдобул баара, оттон билигин улуус ыһыахтарын куорат эргин тэрийэллэрэ эбэтэр куораттар тыаҕа тахсан ыһыахтыыллара үгэскэ кубулуйда.

От ыйын 5 күнүгэр Хатаска чурапчылар ыһыахтара буолан ааста. Саха театрын артыһа Куприян Михайлов ыллаан-туойан, сири аһатан аар саргэни туруордулар. Валерий Петрович уонна Мария Андреевна Герасимовтар сахалыы тойугу туойан, алҕаан ыһыаҕы саҕалаатылар. Тэрийэр комиссия председателэ, «Сахателеком» ГП генеральнай директорын субаһыта Вячеслав Егорович Попов ыһыах официальнай чаастын аста.

Улуустут салалтатыттан баһылык А. А. Шадрин, кинини солбуйааччылар П. Н. Миппон, Н. Д. Поисеев уонна Е. Н. Ермолаева эҕэрдэ тыл эттилэр.

Улуус бочуоттаах граждааннарын ааттара иһэриллинэ, Эҕэрдэ сурук туттарыллыына биир дойдулаахтарбытыгар профессор Г. Г. Макаровка уонна биллиилээх поэт А. С. Бродниковка. Кинилэри кытта сэргэ Эҕэрдэ суруктарынан уонна сыаналаах бэлэхтэринэн бэлиэтэннилэр: СР үтүөлээх врача В. М. Макаров, СР Правительствотын Председателин солбуйааччы, экономическай наука кандидата Е. А. Борисов, дуобакка аан дойду икки төгүллээх чемпиона Гаврил Колесов, 50 саастын туолбут, Россия культуратын үтүөлээх үлэһитэ М. А. Герасимова. Итинэн ыһыах официальнай чааһа түмүктэннэ.

«Хатын, чараҥ күөх нааччы сэбирдэҕин сиккиэринэн, дойдугут, ахтар-таптыыр Чурапчыҥыт дьоһун мааны дьонуттан дорообото тутуҥ!» — диэн тылларынан ыһыах улахан концерда саҕаланна. Концерт киирии тылын этэй, чабыраҕахтаан аста Чурапчы улууһун бочуоттаах гражданына Мария Герасимова. Кинини салҕаатылар эстрада сулустара Екатерина уонна Алексей Егоровтар, Чурапчы дьонун эҕэрдэлээтэ Чурапчытааҕы народнай театр эдэр талааннаах режиссера Иван Бушков. Наһаа ыытыллыбыт «Ырыа кытыла» ырыа конкурс гран-при хаһаайыттара, Сылаҥнааҕы Культура дьиэтин «Айан» бөлөҕүн талааннаах уолаттара сэргэхситтилэр. Мустубут дьоҥҥо «Ийин» народнай квартет солиһа Василий Лыткин «Ол мин дойдум — Чурапчы» диэн ырыаны толорон бэлэхтээтэ. Концерт кэмигэр нэһилиэктэринэн түһүлгэҕэ олорон аһаһан буолла.

Ооньуу битии, көр-күлүү, күрэхтэһии уутугарҳаарыгар дьэ киирэн истэҕинэ төбүрахтаах ардах түһэн, дьону үрүө-тараа түһэрэн, ыһыах толору программатын ыытыллыытын мэһэйдээтэ.

Ол эрээри күнү быһа тура тэбинэн сайыммыт кэрэ бырааһынньыгар дуоһуйа сырыттыбыт, сэргэх сылдьыбыт.

Н. ЛЫТКИНА,
СТУ журналистикаҕа салаатын студентката.

Үөрэнээччилэр экологическай хамсааһыннара

Оҕолор экологическай хамсааһыннара — экологическай үөрэхтээһин биир улахан көрүҥэ. Бу үөрэнээччилэри бары оттүнэн тэрийэр уонна салайан биэрэр экологическай культура сайдыытыгар уруок таһынан ыытыллар дьарыктар. Экологическай хамсааһын чилиэннэрэ араас кэҥүгиэх үлэлэри тэрийэллэр, айылҕа харыстабылыгар ыыталлар, экологическай билиини тарҕаталлар.

Айылҕа харыстабылын Бүтүн Россиятааҕы тэрилтэтэ 1924 сыллаахха тэриллибитэ. Кини сэбиэскэ сир баайын, тыаны, ууну, балыгы, кыыллары, көтөрдөрү о.д.а. харыстааһыҥҥа араас секциялар тэриллэн, тэрээйин уонна методическай үлэлэри ыыталлара. Россияҕа итини таһынан үөрэнээччилэр экологическай хамсааһыннара араас кэҥүгүнэн кииран, экологическай үөрэхтээһиҥҥэ улахан кылааты киллэрбитэ. Биһиги бүгүн олортон ылан кэпсиэхпит.

ЮННАТСКАЙ ХАМСААҺЫН

К. А. Тимирязев аатынан бастаны биологическай станцияны Сокольникига (Москва) 1918 г. биллиилээх педагог Б. В. Всесвятскай тэрийбитэ, Кини «Юннатскай хамсааһыны барытын оҕолор бэйэлэрин кииилэригэр биэриэххэ» диэн лозуну туттубута, ол ааҕа, бу үлэни педагогтар салайаллара утарбыта.

Россияҕа, биһиги да республикабытыгар билиҥҥи юннатскай станциялар үлэлииллэр. Биһиги республикабытыгар оскуола тас өттүгэр ыытыллар үлэттэн «Экология» хайдах, эдэр натуралистары кытары холбоһон, туспа тэриллэ буолбуттара әлбэҕи эрэннэрэр. Кинилэр кэлэр өттүгэр «экологич» диэн өйдөбүлү күүскэ сайынаран, элбэх туһалаах үлэни ыытыахтара диэн эрэли үөскэтэр.

Билиҥҥи оскуолаларга юннатскай куруһуоктар бөһөлэрин күүстэринэн үлэни олороллор. Бу куруһуоктарга ыытыллар араас үлэлэрэ юннатскай станциялар сүрүннүүллэр. Юннатскай хамсааһын сүрүн сыалынан айылҕа араас дьиктилэрин билии, ону сайыннарыы, биологическай билиилэри кэтээн уонна дириҥэтии, кэтээн көрүү үөрүйэхтэрин уонна сатабылларын баһылааһын, онно сөптөөх экспериментэри ыытыы буолар.

Эдэр натуралистар үлэлэрэ биирдиилэнит былаанынан барар. Манна баҕалаах эрэ оҕолор дьарыктаналлара ордук үчүгэй буолуох этэ. Ол эрэри куруһуок састааба 15-20 оҕо буолуон наада. Заняти нэдиэлэҕэ биирдэ эбэтэр ыйга 2-3 төгүл ыытыллара оҕо кыаҕар тииийэтэ.

Куруһуоктар оҕолор сааһтарынан көрөн үлэлииллэрэ ордук. Ол курдук, 7-9 саастаахтарга уопсай юннатскай куруһуок, 10-11 саастаахтарга ботаническай, 12-13 саастаахтарга экологическай, 14-15 саастаахтарга физиологическай, 16-17 саастаахтарга биологическай куруһуоктар үлэлиэхтээхтэр. Куруһуок үлэтэ теоретическай уонна практическай хайысхаларга үлэлиһиллэн ыытыллар. Ботаническай куруһуокка улахан темаларынан тыа баайа, дьиэ таһынааҕы сад, хонуу культурнай үүнээйилэрэ, эмтээх үүнээйилэр, о.д.а. буолуохтарын сөп. Зоологическай куруһуокка — «Ууга олох», «Көнаттаах дэҕэттэрбутун харыстыаҕыҥ», «Кыылы, көтөрү кытта хайдах үлэлиэххэ сөбүй?», «Кыталык», о.д.а. физиологическайга — «Киһи мөйиитин кистэлэҥэ», «Киһи историятын үөрэтии», «Дьикэй, дьикти дьон үөскээһиннэрэ», биологическайга — «Аан дойду байҕалын чинчийии», «Биосфераны харыстааһын» о.д.а.

Бары куруһуоктар теоретическай чаастарын суруйан баран, ыйытыктары түмүортаан, онно сөптөөх практическай хоруйдары оҥоһуллар уонна куруһуоктары тэрийбиттэрэн барыллар.

Былаантан көстөрүн курдук, юннатскай үлэ биологии предметин кытары сибээстээх уонна кылаастан кылааска тахсаҥ иһэргэ утумнаахтык ситимнэнэр. Юннатскай куруһуоктарга айан үлэлиир түгэннэр лаппа баһыйаллар, олор бөлөҕүнэн, маассабай, общественнай үлэлэринэн буолаллар.

Сыл бүтүүтүгэр юннатскай куруһуок үлэтин конференцияҕа отчуоттааһынынан түмүктүүр. Конференция программатын бириэмэһиннэн аһаммыт дьон салайан ыыталлар.

Юннаттар саасын өттүгэр оскуолаҕа, нэһилиэккэ маһы, сибэккини, оскуола таһыгар оточноох сэппэрээктэри, оскуола иһигэр кыһыҥҥы сибэккини олордуу курдук туһалаах үлэнэн дьарыктаналлар. Нэһилиэнньэҕэ экологическай билиини тарҕаталлар. Эдэр натуралистар куруһуоктара экологическай үлэҕэ сүрүн көҕүлээччилэринэн буолаллар.

ОСКУОЛАТААҔЫ ОЙУУР ХАҺААЙЫСТЫБАТА

Сэттиэтэн үөһэ кылаастарга үлэ холбоһуктарын быһыытынан оскуолатааҕы ойуур хаһаайыстыбатын тэрийэр табыгастаах. Хаһаайыстыба сүрүн соруктара — айылҕаны харыстыырга таба өйдөбүлү иитэрии, ботаникаҕа, зоологияҕа, айылҕа атын да наукаларыгар билиини кэҥэтэн, дириҥэтэн биэрэн, ойуур хаһаайыстыбатыгар туһалаах идэни ылыналларын ситиһии.

Оскуолатааҕы ойуур хаһаайыстыбатын куруһуога оскуола уонна ойуур хаһаайыстыбатын дьаһалталарын сүбэ мунньахтарынан анал уураах ылыллан үлэтин саҕалыыр. Бу куруһуокка үөрэнээччилэр баҕа санаанан салайтаран, көҥүл өттүнэн сайабылыанньа биэрэннэр киирэн дьарыктаналлар.

Эдэр лесниктэр ойуур хаһаайыстыбатыгар тыаны харыстыырга көмөлөһөллөр, тыаны чөлүгэр түһэрсэллэр, мас олордоллор, эмтээх үүнээйилэри, тэллэйи, отоннору, тиит үүнээйи сиэмэлэрин хомуйаллар, ойуур кыылларыгар кыһыҥҥы бырдааттарын от бэлэмнииллэр. Үлэ үс сыл устата барар.

Саас эдэр лесниктар мас олордоллор, газоннары, питомниктары оҥортууллар, чычаахтарга тыаҕа уйа оҥорон ыйыыллар, буортулааччылары утары үлэни ыыталлар. Сайын олорпут мастарын, питомниктарга сиэмэнэн ыһыллыбыт үүнээйилэрин көрөллөр-истэллэр, ойуур баһаара барбатын туһугар араас өйдөтүүлээх үлэлэри ыыталлар. Күһүн «Тыа бэлэҕэ» операцияны ыытан, сир аһын хомуйууну уонна хаһаанныынан, эмтээх үүнээйилэри хомуйууга дьарыктаналлар. Кыһын араас көтөрдөр, кыыллар хаарга хаалларбыт суолларын үөрэтэллэр, кыыллары, көтөрдөрү, кыһыҥҥы айылҕаны хаартыскаҕа түһэриигэ дьарыктаналлар.

Сыл устата мас кэрдиитин учуоттууллар, ойуур хаһаайыстыбатын үлэһиттэригэр көмөлөһөн, мас кэрдээччилэр бырааптарын тутуһууларын хонтуруоллууллар. Төрөөбүт дойдуларын үүнээйилэрин үөрэтэллэр, кымырдаҕас уйатын учуоттууллар. Туту үлэлээбиттэрин оскуолаҕа араас көрүүлээх конкурсталары, быыстапкалары, биэчэрдэри ыытан түмүктүүллэр.

Эдэр лесниктэр үрдүкү органнара — мунньах. Күннээҕи үлэни сэбиэт салайар. Онно сэтэйааччынан нэһилиэк лесниктэ, оҕолортон, төрөппүттэртэн бэрэстэбиитэллэр киирэллэр.

«КҮӨХ СУУГУН МАНАБЫЛА»

«Күөх суугун манабыла» этэрээттэр — экологическай хамсааһын туспа көрүҥэ. Бастаан тэриллибит маннык этэрээттэр пааркалары, газону, күөх зонаны араас көрүҥнээх алдьатыылартан, алдьатыылартан көмүскүүр, харабыллыыр этилэр. Кэлин күн дьыалларыйан истэҕин аайы үлэлэрэ кэҥээн, улаатан испитэ.

Кинилэр тыаны, хонууну ыраастыыр, ойуур баһаара тахсыбатын иннигэн араас көрдөрүүлээх өйдөтөр үлэлэри ыытар, кымырдаҕас уйаларын харыстыыр, кыһын чугастааҕы кыыллары аһатар буолбуттара. Айылҕа харыстабылыгар лекциялары ааҕаллара, сүбэлэри оҥороллоро.

Маннык этэрээт чилиэннэрэ анал таҥастаах буолаллара ирдэнэр. От күөҕэ хортуустаахтар (пилотка), сиэхтэригэр дуун сэбирдэҕэ (биһиги усулуобуйабытыгар хатыҥ сэбирдэҕэ) ойуулаах бэлиэ (эмблема) тиктэллэр.

Хас биирдии этэрээт бэйэтин үлэтин сүрүн идеятын көрдөрөр сөптөөх девиздээх, пароллаах буолар. Үлэлэрин туһунан летопись суруйан иһэллэр. Летопись уруһуйдарынан, хаартыскаларынан байытыллар.

Этэрээт сүрүн дьарыгынан күөх зонаны харыстааһын, харабыллааһын буолар. Кинилэр түгү үлэлээбиттэрин, бэлиэтии көрбүттэрин дневниктэригэр киллэрэн иһэллэр. Итиэ үлэлэр түмүктэринэн хаһыат таһаараллар.

Бөһүөлэк улаатыннааҕы күө зона картатын оҥороллар. Ол быһыытынан кылаастарынан сыһыаннаах үлэ ыытыллар уонна бэрэбиэркэлэнэр. Кэмиттэн кэмигэр нэһилиэк тула, бөһүөлэк иһигэр «Ыраас һырдык күнэ» биллэриллэр, онно кылаастарынан сыһыарыллыбыт учаастактарыгар бөҕү-сыыһы ыраастааһыҥҥа субуотунньуктар тэриллэллэр.

«ДИРИҤ ДАЛАЙ ХАРАБЫЛА»

«Дириҥ далай харабыла» этэрээттэр аан бастаан Астраханскай уобаласка тэриллибитэ. Кинилэр балыгы харыстыырга үлэ ыыталлара. Ордук балык ыамын кэмигэр күүстээх үлэ барара, күөллэр уолууларын кэтээн көрөллөрө. Күөл үөскээһинин, уу свойствотын үөрэтиини, уу кытылыгар маһы олордуунан дьарыктаналлара, элбэх өйдөтөр үлэлэри ыыталлара. Балык харыстабылын инспекторларын кытары балык ууһуур кэмигэр дьуһуурустубаҕа сылдьаллара, буруйдаахтары тутуһаллара.

Бу этэрээттэр түс-туспа ааттары ылынан, хайдыһан үлэлиэхтэрин наада. Ол курдук, этэрээттэргэ топографтар, гидрологтар, ботаниктар, фотографтар, журналистар уо.д.а. диэн ааттарын иһэрин оҕолор специалистарга улаатарыгар көмөлөһөр.

Ыстатыйаҕа киирбит экологическай хамсааһын хайысхаларыттан хас биирдии оскуола талан ылан экологическай этэрээттэри тэрийэллэрэ буоллар, үөрэнээччилэр экологическай культураҕа иитиллэн, олохторугар туһалаах үтүө хаачыстыбаны иитэринэн, айылҕа харыстабылыгар улахан үтүө көмөнү оҥоруо этилэр. Ону умнумаҥ.

Е. Д. МАКАРОВ,
педагогическай наука кандидата.

СИР АСТААЧЧЫЛАР БОЛҔОМТОЛОРУГАР

Бүлүүгүр нэһилиэгин территориятыгар сир аһын хомуйуу болдьоҕо хаптаҕаска, сугуйуга уонна дьэдьэҥҥэ от ыйын 18 күнүттэн, моонньоҕону хомуйуу атырдьах ыйын 15 күнүттэн ыла биһиллиинэ диэн олохтоох дьаһалтаттан иһитиннэрдилэр. Онон сибээстээн, оробуулларыгар, уопсасталарыгар киирэн сир аһын хомуйааччылар нэһилиэк дьаһалтатыттан көҥүл сурук ылыахтаахтар уонна 25 тыһ. солк. усунуос төлүөхтээхтэр. Сир астааһына болдьоҕу кэспиттэр, көҥүл суруга суохтар уонна усунуос төлөөбөтөхтөр 100 тыһ. солк. ыстарааптаныахтара диэн сэрэтэллэр.

«СӨ» корр.

● СПОРТ

СААХЫМАККА СЭРГЭХСИЙИИ

Бүс ыйыгар Дьокуускайга саахымакка бэрдин дэлэ бастакы ааты «Хотугу сулуһааны-97» диэн ааттанан ыытыллыбыт, Дьокуускай төрүттэммитэ 365 сылынан аналлаах фестиваль ыытылынна. Онно саахымакка кубок кубок оонньонно.

Куруохтааныгар республика араас муннуктарыттан, ииньэ хоту Депутатскайтан, арҕаа Үөһээ Бүлүүттэн тиийэ эдэрдиин-ыырдьаҕастары барыта 92 саахыматчыт кыттан ылан онылдьыта. Соҕуруу Чурапчы улууһуттан саамай элбэх, 12 киһи кыттыыта. Онтон аҕыһа үөрэнээччилэр, оҕолору сиргимэ тренер Г. Н. Аммосов салайан илдьэ сырытта, кинис рааспыдаах саахыматчыт Иван Николаевич Давыдов Хаандыгатан «Минскэй» мотоцикылынан киирэн оонньоото. Атын улуустартан оннук трансорынан кэлбит киһи суох. Онон оҕолоругар тааммыт сыалларын ахсаанынан саахымат оонньуур чаастарын бэринин лэҕэн көрдөрдө. Итэн хотугу улуустууктар саахымат оонньуурун гэтиммэлэрин кэмигэр уһаабат оҕолор диэххэ сөп.

Фестиваль 11 турдаах швейцарскай системанан ыытылынна. Алта күннээх тыыннаах күрэстэһэн түмүгэр республика экс-чемпиона, маастарга кандидат Максименко Н. Н. кубок хаһаайынынан буолла уонна харчынан бириэмэ тигитэ. Иккиһэ салгыы миэстэлэри эмиэ маастарга кандидаттар Дьокуускайтан Бекетов Н. С., Намтан Попов М. М. уонна Бүлүүттэн Егоров А. Н. ыллылар. Үүс-Алдан кырдьаҕас оонньооччута Кузьмин Н. Н. бэһис миэстэни ылан, элбэх кандидаты кынтарар хааллара.

Биһиги улуус саахыматчыттара, төһө да инники миэстэҕэ тахсыбатаҕын, бэйэлэрин кыахтарынан, орто киниэхэ сылдьардары оонньоотулар. Кинилэртэн ордук түмүгү ситиспит Егоров Г. Ф. уонна Дириҥ агро-оскуолатын үөрэнээччитэ Филиппов Костя 11-тэн 7 очкону ыланнар 21-22 миэстэ буоллулар. Иккиэн 70-ччэ киһини кынтаран хаалбыттар, олор истэригэр хас да маастарга кандидаттар, кандидатскай баллалаахтар баалллар.

Костя сүрүн турнир кэнниттэн ыытыллыбыт блиц турнирга алыс, эрэһэргэ тиийэ оонньоон күүстээх тэрийээччилэри аан кытастыы эристэ. Кинилэхэ «Кэскиллээх оонньооччу» бирииһэ туттарылынна.

Чурапчыттан 4 кыыс кыттыбыттыттан Чурапчы орто оскуолатын 8 кылааһын үөрэнээччитэ Сахая Федорова 6 очкону ылан 52 киһис миэстэ буолла кэннигэр 40 киһини, ол иһигэр элбэх бастакы разрядтаахтары хаалларда. Биһигиттэн фестивальга тиийэх миэстэҕэ хаалбыт суох. Саамай ситэтэх көрдөрүүлээх оонньооччубут кэннигэр өссө да 7 киһини хааллара.

Республикатааҕы саахымат федерациятын, фестивалы тэрийээччилэр Чурапчы улууһуттан саамай элбэх спортсмен кыттыбытын үрдүктүк сыаналаатылар. Сорох улахан улуустартан биир да саахыматчыт кыттыбатаҕар туһааннаахтары хомуруйдулар.

Онон улуус саахыматчыттара улахан күрэхтэһиигэ кыттан, буһан-хатан, сүрэхтэригэр аналларыгар эрэл кыыманаах, бэйэлэрин күүстэригэр эрэниэлээх эргиннилэр.

Фестивальга кыттыыга улуустааҕы ччат, туризм, физкультура уонна спорт управлениета үп харчы суох буолан кыайан көмө оҥорбокко, саахыматчыттар бэйэлэрин үптэринэн сылдьан кэллилэр. Оттон аныах, кыаҕа сиргэ сырыттахха, бүгүн улуус ахсытан оҥоһуур буолааҕын эппиэттиэхтээх сиибиир улахан. Онон инникитин манныкулахан күрэхтэһиилэргэ кытта баһааччыларга тиксэбиттэрэх тиийэрнэн бары көмөнү оҥоруохха, кэлэр-бараар транспорынан хааччыйыахха, Оччоҕуна спортсменнар саҥаалара өссө көтөҕүллэн, ситиһиилэрэ да ордук буолуо этэ.

Гаврил ЕГОРОВ.

ПРОДАЭМ

Нашпший комбикорм. Обращаться по адресу с. Чурапча, ул. Полярная, 45. Тел. 21-983.

Одьулуун нэһилиэгинээҕи «Комплекс» баһыыай хаһаайыстыба бэчээтэ сүппүтүнэн, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Эҕэрдэлиибит!

Тапталлаах кун-күбэй ийэбитин, эбэбитин, Мындааҕай бөһүөлэгин олохтооҕун, педагогическай үлэ ветеранын, «Бочуот Знага» орден кавалерын Анисия Васильевна КОЖУРОВАНЫ 68 саастаах туолбутунан уонна аһарах саналлаах аҕабытын, эһээбитин, үлэ ветеранын, эргиэн тутугунун Николай Антонович КОЖУРОВЫ кытта тапталлыттан, сүбэбитин холбооһ ыал буолан олорбуттара 40 сыла туолларынан истиҥник эҕэрдэлиибит.

Барыбыт тускутугар ахсаабат кыһамньыгытыгар сүбэбит, көмөбүт, сылаас тапталгыт иһин махтанабыт. Кырдьары билбэккэ, маарыкка ыллары баҕҕа, чэгиэнчэбдик сылдьан, биһигини үөрдэн, муударай сүбэҕитинэн күүс-көмө буолан, өссө да уһун-кук, дьоллоохтук олоруоргутугар баҕарабыт.

Оҕолоргут, күтүөттэргит, кийииттэргит сиэнэргит.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Чурапчы сэл. Октябрьскай уул. 23 №-тээр иттилээр систэмалаах квартираны. 21-811, 21-121 тел. билсиҥ.

x x x

1993 сыллааҕы, үчүгэй туруктаах, сүүрэ сылдьар ГАЗ-53 автомашинаны. Сыаната — 15 мол. солк. Одьулуунна 24-373, 24-331 тел. билсиҥ.

ПРОДАЕМ

Реализуем в Нижнем Бестяхе:

Рис длиннозерный — 5500 рублей за 1 кг;

Сливки сухие (Южная Корея) — 12000 рублей за пакет (0,5 кг);

Молоко сухое (Южная Корея) — 16000 рублей за пакет (1 кг);

Печенье «Чоко-Пай» — по 11500 рублей за коробку;

Лапша в чашках 2-х видов — по 4000 рублей.

Обращаться по тел. 27-462 в рабочее время и по тел. 27-631 вечером.

МАХТАНАБЫТ

Күндү кэргэммин, ийэбитин, эбэбитин, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕун ТОЛСТОУХОВА Анна Куприяновнаны уһун ыарахан ыарыыттан күн сиригтэн сүтэрбит ыарахан күннэрбитигэр күүс-көмө, айбулуттуурах буолбут, эмтээбит врачтарга Кузьмин Г. Э., Кузьмина Н. Н., Коркин А. И. уонна терапия, хирургия отделениеларын үлэһиттэригэр, түүннэри-күнүстэри тиһэх сүмэлүгэр диэри сылдьыспыт, эмтээбит сиделкаларыгар Дьяконова Р. В., ийэбит үлэлээбит тубольница, биһиги үлэлиир маһы тастыыр комбинат, Таатта типографиятын коллективыгар, Мурун-Тыымпыйа уонна интернат-оскуола түөрбэлэрин олохтоохторугар, ыкса ыалларбытыгар, чугас аймахтарбытыгар, ордук чуолаан эдьиийдэрбитигэр Сентизова Е. И., Новгородова Н. Н., Адамова С. Г., убайбытыгар Толстоухов В. Г.-ҥ, отуннан эмтээһиини сүбэлээбит Козлова А., истиҥ табаарыстарбытыгар ис сүрэхпититтэн махтанабыт.

Барыгытыгар кытааннах доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, үлэҕитигэр ситиһиилэри баҕарабыт уонна бу курдук киһи олоҕун ыарахан кэмин өйдүүр, дьону өйүүр үтүө сүрэхкит махталы ыла туруохтун.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

x x x

Күндү, тапталлаах кэргэммин, аҕабытын, Соловьев нэһилиэгин олохтооҕун, Соловьев орто оскуолатын учуутала СОЛОВЬЕВ Руслан Андриановиһы күн сириттэн эмискэ хомолтолоохтук сүтэрбит ыарахан күннэрбитигэр моральнай, материальнай көмөнү оҥорбут, сүбэ-эмэ, өйөбүл буолбут чугас дьоммутугар, аймахтарбытыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр, ордук чорботоон кэргэним үлэлээбит орто оскуола педколлективын үлэһиттэригэр, Соловьев уонна Болугур нэһилиэктэрин дьаһалталарыгар киһи тылынан сатаан эппэт баҕа махталы тиэрдэбит.

Баҕарабыт барыгытыгар чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үтүө саналгыт хаһан да уостубатын, эһигини оруттун үөрүү. Дьол арҕыстастын диэн алгыыбыт.

Кэргэнэ Ирина, оҕолоро Сергей, Люда, Руслан, Андриан.

КӨННӨРҮҮ

«Саҥа олох» хаһыат от ыйын 8 күнүнээҕи нүөмэрин үһүс балаһатыгар бэчээттэммит чэпчэтиилэринэн туһаныы туһунан табылицаҕа маннык көннөрүүлэр киллэрэбит:

1. Чурапчы коһоруллуутун кыттыылаахтарыгар телефону киллэриигэ, туһаныыга 50 бырыһыаннаах чэпчэтии көрүллүбэт.

2. Сэриигэ кэлэн баран өлбүт буойуннар огдообаларыгар телефону киллэриигэ, туһаныыга 50 бырыһыаннаах чэпчэтии көрүллүбэт. Кинилэр олорор дьиэ төлөбүрүн 50 бырыһыанын, коммунальнай өҥөнү туһаныы 50 бырыһыанын, оттукка транспортнай өҥө 50 бырыһыанын төлүүллэр.

Улуустааҕы социальнай управление.

Тапталлаах ийэм, эбэбит, Соловьев нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл, үлэ ветерана

ПЕТРОВА Агрофена Дмитриевна

кэлдьэн өлбүтүн, дириҥник курутуйан туһунан аймахтарбытыгар, чугас билар дьоммутугар иһитиннэрэбит.

Уола, кийиитэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

— Уолугар Дмитрий Дмитриевич Дайбити гэр Мария Егоровна Петровтарга, сиэннэригэр Димаҕа, Алешаҕа Дьячковскайдар, Старостиннар, Петровтар, Тарасовтар, Пономаревтар.

Дириҥ бөһүөлэгин олохтоохторо күндүтүк саныыр эдьиийбит Анастасия Николаевна, күтүөппүт Василий Романович Толстоуховтар маҥнайгы сиэннэрэ

ВАСЯ

19 саастаах хомолтолоохтук өлбүтүнэн киниэхэ дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дириҥтэн аймахтарыгыт бары Васильевтар.

Чугас ыалбыт, биирги үлэлээбит табаарыстарбыт хоту коһоруулуу кыттыылаахха, тыыл ветерана Анастасия Николаевна уонна кини тапталлаах кэргэнэ Үлэ Албан аатын III степеннээх орденын кавалера, оройуон, совхоз хатырбат сылгыһыта Василий Романович Толстоуховтарга маҥнайгы улахан сиэннэрэ

ВАСЯ

хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аны эһиэхэ маннык ыарахан түбэлтэ эргийдэҕинэ, айыылыы-абааны этэргэ аһарар, кырдьар саастарыгар маннык дьарыктарыгар биллэбэккэ уһуннук олорорбутугар баҕарабыт.

Чугас ыаллара Архиповтар, Заболоцкай С. Н. Кузьминнар, биирги үлэлээбит Павловтар, Никитиннар, Сергеевтэр.

ГРИГОРЬЕВ Михаил Иннокентьевич

Дьокуускай куоракка эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

— Балтыгар бэйэтин үлэһитигэр Попова Любовь Иннокентьевнаҕа улуустааҕы үп управлениета.

Тыыл ветерана, хоту коһоруулуу кыттыылааҕа, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

ВАРЛАМОВ Семен Иннокентьевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

— Бэйэлэрин урукку бухгалтердара Варламов Семен Иннокентьевич өлбүтүнэн аймахтарыгар улпотребсоюз бырабылыанньата, профкома.

Тапталлаах аҕабыт, Соловьев орто оскуолатын учуутала

СОЛОВЬЕВ Руслан Андрианович

хомолтолоохтук өлбүтүнэн эдьиийигэр Людаҕа, балтыларыгар Оксанаҕа, Настяҕа, Альбинаҕа, Полинаҕа, Леваҕа уонна кинилэр кэргэттэригэр, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Кэргэнэ Ирина, оҕолоро Сергей, Люда, Руслан, Андриан.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-285, общий — 21-505.

Учредители (соучредители) газеты: Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54007. Объем — 1 усл. п. лист, на 4-х страницах.

Автор суруйар этиилэр саҥа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбаттар. Суруктар ыйыллар чахчылар и аадыктаахтарыгар эппиэтин автор үс бэйэтэ сүгэр.

Чурапчинская улусная типография Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат», с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». ЗАКАЗ № 75. Подписано в печать 11.07.97. 18 ч. Тираж 1688.